

Томілін О.О., Перетятко Т.О.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ЗАГРОЗІ БАНКРУТСТВА

Анотація У статті визначено необхідність антикризового управління на вітчизняних підприємствах. Розглянуто підходи щодо оцінки та прогнозування банкрутства підприємств. Проаналізовано ефективність управління та вплив на фінансову стійкість підприємств реструктуризації активів, оптимізації швидко та середньо ліквідних коштів, платіжної готовності, що визначається як співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей. Підкреслено важливість зменшення ризиків як альтернативу банкрутству аграрного підприємства шляхом диверсифікації виробництва. Охарактеризовано особливості антикризового управління аграрними підприємствами та сформульовано пропозиції щодо покращення їх фінансового стану.

Ключові слова: фінансовий стан, моделі діагностики банкрутства, платіжна готовність, платоспроможність, диверсифікація виробництва, антикризові заходи.

Вступ

Неодмінною умовою ефективного функціонування ринкового механізму є усунення: ринку підприємств-банкрутів, але попередити кризовий стан підприємств, забезпечити їх тривалий життєвий цикл – завдання складніше й важливіше. Визначено, що підпунктам фінансової стабільності вітчизняних підприємств є забезпечення ліквідності, платоспроможності, поточної платіжної готовності та фінансової стійкості.

З початку становлення ринкових відносин в Україні на межі банкрутства перебуває значна кількість підприємств, які неспроможні своєчасно виконувати свої зобов'язання перед кредиторами.

З прийняттям Законів України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» процес банкрутства торкнувся і аграрного сектора, тому керівники й фахівці сільськогосподарських підприємств повинні володіти методикою діагностики та попередження банкрутства [1, с. 884].

Постановка завдання

У процесі здійснення фінансової діяльності аграрні підприємства стикаються з рядом факторів, що можуть порушити їх фінансову стійкість шляхом зниження ліквідності активів та зменшення поточної платіжної готовності. Тому, важливим є розробка запобіжних антикризових заходів регулювання фінансового стану суб'єктів господарювання.

Для вирішення визначених питань окреслимо ряд завдань:

- дослідження умов функціонування підприємств;

- аналіз відомих методів диверсифікації ризиків банкрутства;
- визначення антикризових рекомендацій аграрним підприємствам на основі проведеного аналізу.

Результати

У сучасних умовах на фінансово-економічний стан сільськогосподарських підприємств у більшій мірі впливають зовнішні чинники. До найбільш значимих слід віднести економічну нестабільність держави, недосконалість кредитної й податкової політики, диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію і промислові товари, взаємні неплатежі. До внутрішніх факторів належать дефіцит власних обігових коштів, відсутність фінансової служби та стратегічного планування, недостатній рівень кваліфікації керівників і працівників, зокрема, юридичної служби.

З метою своєчасного виявлення кризових ознак розвитку сільськогосподарських підприємств необхідно систематично проводити поглиблений аналіз їх фінансового стану, який включає експрес-аналіз (читання фінансової звітності) та параметричний аналіз (аналіз за системою показників).

Запобігти банкрутству аграрних підприємств можна шляхом його прогнозування. В міжнародній практиці з метою прогнозування банкрутства широко використовуються моделі Альтмана, Спрінгейта, Тафлера, Тішоу, які ґрунтуються на мультиплікативному дискримінантному аналізі. Дослідженнями встановлено, що застосування розроблених за кордоном моделей для прогнозування банкрутства українських сільськогосподарських підприємств дають недостовірні результати.

Таким чином, виникає необхідність у розробці адекватних прогнозних моделей з метою групування підприємств за стадіями банкрутства.

Використання інтегрального підходу при оцінці й прогнозуванні банкрутства значно поліпшує якість аналізу та об'єктивність його висновків, дозволяє досить швидко виявити потенційних банкрутів. Підприємства, які знаходяться на етапі надкритичної неплатоспроможності, вже не володіють достатніми ресурсами, щоб самостійно вийти з кризового стану, тому єдиним шляхом їх фінансового оздоровлення є санація [2, с. 165].

Зміна структури активу балансу в бік збільшення частки оборотних засобів свідчить про формування мобільнішої структури активів, про відволікання частини поточних активів на кредитування дебіторів.

Збільшення частки дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію, виконані роботи та надані послуги повинно сприяти поліпшенню показників платоспроможності. У зв'язку з кризою неплатежів переважна більшість дебіторів неплатоспроможні, що призводить до недоодержання сум дебіторської заборгованості. В такій ситуації важливим завданням кожного підприємства є створення резерву сумнівних боргів.

Вважаємо, що одним із дієвих заходів запобігання банкрутства підприємств є удосконалення управління грошовими потоками. Впровадження у практику обов'язкової форми фінансової звітності, звіту про рух грошових засобів є необхідним, оскільки лише планування, аналіз та управління грошовими потоками дозволяє підприємству забезпечити себе ліквідними активами і уникнути банкрутства [3, с. 36].

Одним із основних завдань попередження банкрутства є забезпечення повної платіжної готовності підприємства. Визначено ступінь поточної платіжної готовності як відношення грошових засобів до різниці між поточною кредиторською та поточною дебіторською заборгованістю. Встановлено, що коли дебіторська заборгованість знаходиться на рівні кредиторської (або перевищує її), то навіть за відсутності наявності коштів можна вважати, що підприємство платоспроможне, але за умови погашення дебіторської заборгованості у встановлений термін.

Оскільки, погіршення фінансового стану зумовлює дефіцит грошових засобів, то збільшення обсягу прибутку та рентабельності виробництва позитивно впливають на платоспроможність і ліквідність підприємства. Однак, зазначене твердження справедливе лише до певних меж, оскільки, як правило, забезпечення вищої прибутковості часто пов'язано зі збільшенням ризиків.

Нестача грошових засобів у підприємстві призводить до його неплатоспроможності, а це в ринкових умовах є першим кроком до банкрутства.

Отже, ні значний розмір оборотних активів і власного капіталу, ні високий рівень рентабельності господарської діяльності не можуть застрахувати підприємство від банкрутства, якщо в передбачувані терміни воно не зможе розрахуватися за своїми фінансовими зобов'язаннями через нестачу коштів [5].

Одним із способів зниження ризиків діяльності підприємства та попередження банкрутства є диверсифікація виробництва.

Стабільний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств може бути забезпечений за рахунок ефективного використання всіх видів ресурсів. З однієї сторони, для створення умов відтворення ресурсного потенціалу необхідна система організаційно-економічних міроприємств, і перш за все, набір напрямку спеціалізації, який би забезпечив найбільш ефективне використання ресурсів. З іншої – ряд вчених-економістів в галузі антикризового управління вважають, що розширення сфери діяльності підприємства в будь-якому напрямку, тобто його диверсифікація, є одним із головних методів попередження банкрутства. Звичайно, диверсифікація – один із способів зниження ризиків діяльності підприємства.

По своїй економічній суті спеціалізація і диверсифікація діалектично протилежні. З одного боку, спеціалізація забезпечує ефективне використання ресурсів, більш низьку собівартість, що в свою чергу призводить до прибутковості та фінансової стабільності.

З іншого – ступінь ризику вузько спеціалізованого підприємства значно вищий ніж диверсифікованого. З точки зору антикризового управління доцільно використовувати диверсифікацію, оскільки збитковість одного виду діяльності компенсується прибутковістю іншого, що значно знижує ймовірність банкрутства.

Доцільність застосування диверсифікації в сільському господарстві визначається суттєвими відмінностями між платоспроможністю покупців і замовників та підвищенням конкурентноздатності підприємств за рахунок виробництва різних видів продукції [4].

Висновки

Таким чином, з метою зменшення величини ризику діяльності сільськогосподарських підприємств та підвищення їх фінансової стійкості необхідно раціонально поєднувати ступінь спеціалізації та диверсифікації, а сільськогосподарським товаровиробникам доцільно організувати виробництво такої продукції, робіт, послуг оплата яких при їх реалізації буде обов'язково проводитись лише грошовими коштами.

Господарюючим суб'єктам аграрної сфери доцільно виробляти таку продукцію, надавати такі послуги, оплата яких при їх реалізації проводитиметься лише коштами. З метою забезпечення повної платіжної готовності товарообмінні (бартерні) операції повинні бути зведені до мінімуму.

Особливості антикризового управління аграрними підприємствами пов'язані, головним чином, з особливостями самого сільського господарства.

Вихід із ситуації, яка склалась в аграрному секторі, бачиться в розробці та реалізації наступних антикризових заходів:

- удосконалення системи державного регулювання агропромислового комплексу (зокрема, розвиток ринкової інфраструктури, створення ефективного організаційно-правового механізму господарювання);
- забезпечення еквівалентності обміну між сільським господарством та промисловістю на основі паритету цін;
- удосконалення кредитно-фінансової та інвестиційної політики держави;
- організація закупівель сільськогосподарської продукції та оптовий її продаж через аграрні біржі;
- формування економічного середовища для впровадження досягнень науки і техніки, створення центрів інформаційно-консультативного обслуговування сільського господарства;
- удосконалення організації праці та виробництва, підвищення кваліфікації кадрів, зокрема, керівних;
- перехід до ресурсоенергозберігаючого господарювання;

- впровадження прогресивних технологій, механізації та автоматизації виробництва;
- забезпечення повної платіжної готовності сільськогосподарських підприємств;
- постійне здійснення управління грошовими потоками;
- розрахунок коефіцієнта співвідношення річного грошового потоку та загальної суми кредиторської заборгованості для оцінки фінансової спроможності підприємства;
- впровадження системи внутрішнього фінансового контролю – контролінгу;
- раціональне поєднання активної інноваційної політики з використанням інвестицій;
- з метою зменшення величини ризику діяльності підприємства поєднувати спеціалізацію з диверсифікацією виробництва;
- розширення підготовки спеціалістів у галузі антикризового управління.

Отже, заходи спрямовані на оздоровлення фінансової системи України, можуть дати позитивні результати лише за умови санації фінансів базової ланки економіки – підприємств та організацій.

Література

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 30.06.99 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 42-43. – С. 858-899.
2. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23.02.98 р. // Українська інвестиційна газета. – 1998. – №3. – С. 165.
3. Шеремет А.Д. Фінансова стійкість сільськогосподарських підприємств // Економіка АПК. – 2009. – № 1. – С. 35-38.
4. Оцінка фінансового стану підприємства. – (<http://revolution.allbest.ru/finance/00041937.html>).
5. Фінансовий стан підприємства та проблеми його вдосконалення. – (<http://poglyad.com/students/item/1840/>).